

УДК 304(497.11)''20''
DOI: 10.5937/spm80-43522
Приказ

Бојана Секулић*
Институт за политичке
студије, Београд

САВРЕМЕНЕ СОЦИОЛОШКЕ ТЕМЕ**

Mitrović Ljubiša, R. 2022.
*Sociološke marginalije na
savremene teme*. Novi Sad:
Prometej, 360 str.

Много је тема које завређују пажњу у савременој социологији, али је мало социолога који се озбиљно баве савременим друштвеним темама, нарочито

у домену теоријске социологије. Један од њих је професор емеритус Љубиша Митровић, доајен српске социологије чије је име препознатљиво и мимо граница Србије, нарочито на постјугословенском простору, у балканским земљама и у Русији. Крајем прошле године изашла је из штампе врло занимљива књига професора Митровића, под називом *Социолошке маргиналије на савремене теме (II)*. Реч је о једној у низу његових књига које се баве савременим социолошким темама, односно теоријским проблемима у социологији и савременим друштвеним проблемима. Структуру ове књиге чине Предговор, три поглавља, у којима се разматра мноштво различитих савремених социолошких тема; затим In memoriam, у коме је професор Митровић дао омаж недавно преминулим својим пријатељима и угледним социолозима: академику Анатолију Самарину Николајевичу, пријатељу Срба и промотеру идеје свесловенске сарадње Русије и балканских народа, и Зорану Видојевићу, угледном српском

* Имејл-адреса: bojana.sekulic@ips.ac.rs.

** Рад је настао у оквиру научно-истраживачке делатности Института за политичке студије, коју финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација.

социологу неомарксистичке теоријске оријентације. На крају књиге дат је списак коришћене литаратуре; Белешка о радовима; и Белешка о аутору. Ову књигу су рецензирани и за објављивање препоручили угледни социолози и универзитетски професори: Вјекослав Бутиган, Божо Милошевић, Љубинко Милосављевић и Урош Шуваковић.

У разматрањима савремених питања која су изложена у три поглавља, професор Митровић је приступио „комбинујући метод теоријске проблематизације уз где год је било могуће ослањањем на резултате емпиријских истраживања” (5), што је у социологији и многим другим друштвеним наукама најбоља методолошка комбинација. Теме које се овде разматрају груписане су у три тематске целине: 1) Друштвено-хуманистичке науке данас: између кризе, маргинализације и обнове савремене социологије; 2) Социолошке маргиналије на савремене теме; и 3) Осврти и прикази. У првом поглављу, аутор најпре указује на савремене студије о друштвеним променама које се налазе у координатама између технолошког оптимизма и социјалног песимизма, при чему указује и на „принцип наде” као антрополошко исходиште у неизмерним могућностима човека и његовим

способностима да се ангажује и оствари хумане циљеве у свом развоју. Затим, и овде, као и у неким ранијим делима, професор Митровић истиче „пледоаје за демаргинализацију друштвено-хуманистичких наука”, при чему критички преиспитује положај и улогу савремене социологије и позив социолога. У том контексту, он указује на значај мултидисциплинарне сарадње и трансдисциплинарних истраживања за превладавање кризе друштвених и хуманистичких наука у свету, свету који се брзо и радикално мења. При томе, он истиче потребу рехабилитације дијалектичког начела тоталитета за повратак социолошком гледишту у истраживању и интерпретацији савремених проблема, као и за реафирмацију хуманистичке и еманципаторске улоге социологије као науке и социолога као позива. Одбрана начела тоталитета у науци и повратак социолошком становишту је, према професору Митровићу, услов без кога нема продуктивног изласка из кризе, не само социологије, већ и других друштвено-хуманистичких наука. Зато се улога социологије у савременом друштву не сме редуковати на „пуко описивање и гомилање социјалних чињеница, већ у социолошком разумевању заробљених могућности у њима” (7), односно у открићу

потенцијалних актера у борби да свет буде бољи, праведнији и слободнији. Ово је кључно становиште о задацима социологије које се код професора Митровића провлачи, не само у овој књизи, већ и у ранијим његовим делима. Како би социологија изашла из постојеће кризе, према професору Митровићу, потребно је да она редефинише предмет свог научног истраживања, изгради плуралистичке интегрисане парадигме, реafirмише начело тоталитета у методологији, оствари мултидисциплинарни сарадњу у „универзуму наука”, као и да редефинише позив професионалног идентитета социолога, као критичког аналитичара и социјално ангажованог хуманисте.

У другом поглављу, професор Митровић разматра мноштво различитих питања из социологије друштвених промена у распону од глобализације, метаморфозе идентитета преко геокултуре, развоја српског питања у кључу културне политике, до узрока и последица пандемије COVID 19. Ово поглавље обухвата три тематска круга. Први круг су теме којима се елаборирају актуелна питања српског друштва и његовог окружења, као што су: значај културне политике за очување српског идентитета и јединства српског културног простора; проблеми транзиције у Србији и

на Балкану која траје тридесет година и која је непрестано у релацијама између илузије и обмане; геополитички контекст НАТО агресије на СРЈ; и проблеми Србије, „која је заглављена између зависне модернизације и рестаурације периферног капитализма” (157). Овде професор Митровић, у суштини, указује да је Србија у 20. веку доживела демографски слом и разарање националног идентитета, а потом је била суочена са „белом кугом” и „одливом мозга”, што је узроковано превасходно услед ратних сукоба и стратегија развоја. Зато се он залаже за изградњу националне стратегије у области демографске обнове и културне политике у циљу очувања националног идентитета. Осим тога, он истиче да је од великог значаја и редефинисање политике према дијаспори и изграђивање нових институционалних механизма и програма свакодневне и перманентне сарадње Матице и дијаспоре. Други тематски круг су питања која се тичу неких аспеката последица глобализације, као што су: утицај процеса асиметричне глобализације на „одлив мозга” у савремености, на мобилност друштвених група и на метаморфозу њихове идентитарне културе; успон глобалне стратегије конвергенције и партнерства за одрживи развој и мир

у свету; глобализацијски аспекти узрока и последица пандемије COVID 19 и питање глобалне солидарности; и глобализација, сеоба елита знања и нова колонија дијаспоре. У овом делу аутор истиче да у XXI веку, услед процеса глобализације, настају радикалне промене у свету, које су изражене у парадигми развоја, детериторијализацији суверенитета и метаморфози идентитарне културе друштвених група. Зато се често указује на успон геокултуре и значај питања која се тичу идентитета и проширења сукоба у блиској будућности, јер се показало да доминација једне стратегије развоја и једне силе доводи до неоимперијализма, интервенционизма и насиља, као и ратова у свету. Затим, да је постојећи модел асиметричне глобализације довео до великог раста друштвених и регионалних неједнакости у свету и због тога је нужно променити. Из овог тематског круга нарочито је занимљиво питање које се односи на друштвене аспекте пандемије COVID 19. Ову пандемију професор Митровић повезује са корпусом питања глобализације ризика и страха где је један од исхода и „глобализована смрт, која не зна за границе држава и континента, расу, нацију, религију, класу и идејно-политичке оријентације” (173). Затим, он истиче да је

ова пандемија превише политикована и да је трка за вакцином показала сурову конкуренцију на светском тржишту капитала између светских корпорација. И трећи тематски круг су питања, која се углавном односе на стање науке и универзитетског образовања, као и проблема савремене социологије и социолога, као што су: научно-истраживачка и социокултурна мисија Института (Центра) за социолошка истраживања у Нишу, где је дат осврт на развој ове научне установе поводом обележавања 35 година од његовог оснивања; питања односа савремене социологије између рада и капитала, социологије синдикализма и социологије техноменаџеризма; криза и обнова позива социолога данас; и на крају, разматра неке аспекте кризе универзитетског образовања, где се изричито залаже за демаргинализацију друштвено-хуманистичких наука и обнову улоге интелектуалца данас.

У трећем поглављу сабрани су осврти и прикази који су углавном раније објављени у различитим научним публикацијама, а многи од њих су саопштени на домаћим и међународним научним скуповима. То су текстови који носе следеће наслове: Допринос Петра Емила Митева афирмацији социолошке националне традиције и иновацијској

модернизацији у савременој социологији Бугарске; Пјер Бурдије о критичкој и хуманистичко-еманципаторској улози социологије, интелектуалаца и новог европског друштвеног покрета; Капиталан допринос студијама српске дијапоре – Осврт на монографију проф. др Владимира Гречића; Социолошка сага о „перачу шофершајбни на урбаном раскршћу“; Пледојаје за скидање стигми о „сумњивом лицу“ и „корисном идиоту“ једне професије; Доприноси и изазови социологије у Словенији; Допринос савременој комплексној социологији спорта; Власински сусрети социолога – балканско посело истраживача, заљубљеника села, промотера културе мира и трансграничне сарадње; и Поезија Бранка Миљковића у кључу херменеутике.

Основни закључак који се намеће након читања књиге *Социолошке маргиналије на савремене теме (II)*, професора Љубише Митровића јесте да је она јединствено научно дело у Србији, прожето социолошком имагинацијом, где се на јасан и аргументован начин

покрећу многе социолошке теме и друштвена питања, али и теоријски проблеми у социологији и другим друштвено-хуманистичким наукама, при чему су разматрана и најважнија актуелна питања савременог српског друштва и његовог окружења. Сви текстови објављени у овој књизи су јасно писани једним лепим, готово књижевним стилем, а изнети ставови су аргументовани и утемељени у релевантној теоријској литератури и резултати емпиријских истраживања. Закључци су разложни, тако да делују логично и уверљиво. Зато је ова књига врло инспиративна, тако да она може бити од велике користи првенствено социолозима и студентима социологије, али и многим интелектуалцима и истраживачима из других научних дисциплина друштвено-хуманистичких наука, креаторима јавних политика, као и ширем кругу читалаца. Дакле, реч је о веома занимљивој књизи коју треба читати и из које се може много сазнати.*

* Овај рад је примљен 20. марта 2023. године, а прихваћен на састанку Редакције 30. маја 2023. године